

RECENZJA

rozprawy doktorskiej autorstwa Grzegorza CISKA na temat:

Przygotowanie zawodowe policjantów do służby na obszarach wodnych w Polsce

1. Uwagi ogólne

Sfera bezpieczeństwa i porządku publicznego w której kluczową rolę odgrywa Policja, stanowi jedną z najważniejszych przestrzeni bezpieczeństwa narodowego. Przestrzeni, która w wymiarze terytorialnym obejmuje obszar całego państwa, którego integralną częścią są obszary wodne. Zapewnienie bezpieczeństwa na tych obszarach i obszarach bezpośrednio przylegających stanowi poważne wyzwanie przed wszystkimi podmiotami za to bezpieczeństwo odpowiedzialnymi. Warto podkreślić, że są to obszary szczególnie niebezpieczne, w szczególności dla osób niestosujących się do obowiązujących uregulowań organizacyjno-prawnych. O ile kwestia ratownictwa na tych obszarach rozkłada się na różne państwowe i społeczne podmioty, takie jak PSP, OSP, czy WOPR, to już egzekwowanie przestrzegania prawa leży głównie w rękach Policji. Dlatego też Policja operująca na wodach i obszarach bezpośrednio do nich przyległych winna dysponować odpowiednim przygotowaniem sprzętowym a policjanci, pełniący służbę w jednostkach wodnych – mieć odpowiednie kompetencje do tak specyficznej służby i posiadać do niej stosowne przygotowanie specjalistyczne.

Zaangażowanie Policji w tym obszarze, a w szczególności ilościowe dane, w stosunku do całej formacji, stanowią ułamek procenta (175 etatów policjantów i kilkaset jednostek sprzętu), jednak w żaden sposób nie mogą marginalizować zainteresowania naukowców zajmujących się problematyką bezpieczeństwa. Dodatkowym argumentem przemawiającym za naukową refleksją nad tą problematyką jest specyfika służby policjantów na obszarach wodnych. Dlatego też badania podjęte przez Doktoranta uważam za jak najbardziej uzasadnione i dobrze wpisujące się w dziedzinę nauk społecznych i w dyscyplinę „nauki o bezpieczeństwie”.

2. Ocena metodologiczna rozprawy

Przechodząc do oceny metodologicznej recenzowanej dysertacji, należy podkreślić jej przejrzysty układ. Założenia metodologiczne procesu badawczego przedstawiono w rozdziale pierwszym.

Temat dysertacji znalazł swoje uzasadnienie już we *Wstępie* a opis sytuacji problemowej (podrozdział 1.1.) dopełnia to uzasadnienie. Z tematu dysertacji, w sposób naturalny jawi się przedmiot badań, który został określony bardzo szeroko i dość szczegółowo. W założeniu Doktoranta przedmiot badań stanowią: *zasoby osobowe szkolące policjantów do służby na obszarach wodnych, osoby funkcyjne różnych szczebli hierarchii struktur Policji; środki dydaktyczne, wśród nich także treść programów kształcenia i doskonalenia zawodowego; literatura, akty prawne i czasopisma branżowe, w tym również zagraniczne (s. 10)*. Z kolei cel badań, w brzmieniu: *doskonalenie istniejącego systemu przygotowania zawodowego policjantów do służby na obszarach wodnych w Polsce (tamże)* zdaje się pomijać bogatą warstwę poznawczą badań, skupiając się na pierwiastku utylitarnym. Stąd już na tym etapie recenzji zadaję Doktorantowi pytanie, na które oczekuję odpowiedzi podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej, a właściwie doprecyzowania: jaki był cel poznawczy prowadzonych badań?

Główny problem badawczy został zawarty w pytaniu: *Jak doskonalić przygotowanie zawodowe policjantów do służby na obszarach wodnych w Polsce?* (s. 10). Należy podkreślić, że problem ten bardzo dobrze odzwierciedla cel badań. Problem główny został doprecyzowany w czterech pytaniach szczegółowych, które dobrze korespondują zarówno z głównym problemem badawczym, jak i z tematem dysertacji oraz jej częścią merytoryczną, bowiem Doktorant założył, że każdemu z czterech problemów szczegółowych poświęci jeden rozdział merytoryczny dysertacji a wnioski z badań przedstawi w końcowej części każdego z rozdziałów merytorycznych oraz w *Zakończeniu*.

Hipoteza główna została ujęta w następującym przypuszczeniu badawczym: *przygotowanie zawodowe policjantów realizujących zadania służbowe na obszarach wodnych w Polsce należy doskonalić poprzez zastosowanie nowego modelu kształcenia i doskonalenia zawodowego*. Takie przypuszczenie zdaje się być bardzo ostrożne, ale znajduje swoje dopełnienie w czterech szczegółowych hipotezach roboczych (s. 11-12). Wyłania się z nich obraz gruntownego merytorycznego przygotowania Doktoranta do prowadzenia badań naukowych w obszarze zakreślonym tematem dysertacji.

Stosownie do tematyki badań, zakreślonych problemów badawczych i przyjętych celów, Doktorant w sposób przemyślany dobrał odpowiednie metody, techniki i narzędzia badawcze. Na poszczególnych etapach procesu badawczego stosował zarówno metody teoretyczne (analizę, syntezę, porównanie, wnioskowanie i abstrahowanie), jak i empiryczne, tj. sondaż diagnostyczny z wykorzystaniem techniki ankietowania i wywiadu.

Ponieważ w rozdziale metodologicznym nie wskazano wprost dwóch zagadnień, na tym etapie recenzji mam do Doktoranta dwa pytania: jakie ograniczenia badawcze oraz jakie zmienne (zmienna zależna i zmienna niezależna) przyjęto w procesie badawczym? Na doprecyzowanie tych

dwóch zagadnień będę oczekiwał podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

Reasumując, założenia metodologiczne – przedstawione w pierwszym rozdziale dysertacji i realizowane w całym procesie badawczym – oceniam, jako przemyślane i spójne. Sposób opracowania pozyskanego materiału empirycznego oceniam wysoko. Dysertacja stanowi opracowanie naukowe skonstruowane prawidłowo. Z punktu widzenia założeń procesu badawczego, zachowano logiczną wynikowość układu rozprawy. Sformułowany w rozdziale metodologicznym główny problem badawczy i problemy szczegółowe, znalazły rozwiązania w poszczególnych rozdziałach części merytorycznej rozprawy. Zastosowana procedura badawcza jest właściwa i odpowiada wymogom metodologicznym stawianym przed rozprawami doktorskimi z dziedziny nauk społecznych. Wobec powyższego, pomimo drobnych uchybień (niedopowiedzeń), rozprawę pod względem metodologicznym oceniam jednoznacznie pozytywnie.

3. Ocena merytoryczna rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi zwarte opracowanie naukowe na 234. stronach, z czego tekst zasadniczy – wstęp, rozdział metodologiczny, cztery rozdziały merytoryczne i zakończenie – zawierają się na 190. stronach. Pozostała część, to bibliografia, spisy: fotografii, rysunków, schematów, tabel, wykresów i użytych skrótów oraz załączniki. Stosunkowo bogate jest graficzne opracowanie podjętego tematu. W tekście zasadniczym znalazło się 11 fotografii a wyniki procesu badawczego zobrazowano w 31 tabelach i na 26 wykresach.

Analizę danych zastanych („desk research”), w tym krytyczną analizę literatury Doktorant zasygnalizował już we wstępie, żeby rozpocząć w ostatnim podrozdziale rozdziału metodologicznego. Autor czerpie

z szerokiego spektrum materiałów źródłowych. Generalnie, pozytywnie oceniam dobór literatury. Bibliografia zawiera: 54 pozycje zwarte i 42 akty prawne. Wartościowym uzupełnieniem bibliografii są: strategie, wytyczne, porozumienia, raporty i sprawozdania oraz inne dokumenty resortowe – razem 21 pozycji. Doktorant też korzystał z licznych źródeł internetowych – 68 pozycji. Materiał źródłowy jest aktualny, większość pozycji pochodzi z ostatnich kilkunastu lat.

Przedstawiona do recenzji dysertacja, jako całość jest spójna tematycznie, a jej układ jest przejrzysty.

We wstępie (4 strony) Autor wprowadza w tematykę rozprawy sięgając do historii, podkreślając znaczenie szlaków wodnych dla funkcjonowania państwa oraz wskazując na genezę służby policjantów na obszarach wodnych. Syntetycznie przedstawia stan obecny tej służby i system szkolenia. Równie syntetycznie informuje o zawartości dysertacji.

Rozdział I (20 stron) zawiera kwestie metodologiczne. W sposób czytelny i usystematyzowany przedstawiono w nim metodologiczną stronę procesu badawczego. Wysoko oceniam zamieszczenie rozdziału metodologicznego w dysertacji, ponieważ taki układ rozprawy wprowadza czytelnika w przebieg procesu badawczego i w pełniejszym zakresie pozwala mu odbierać przedstawione dane empiryczne oraz cząstkowe i końcowe ustalenia Autora, ujęte w części merytorycznej.

Rozdział II (34 strony) wprowadza czytelnika w problematykę służby formacji policyjnych na obszarach wodnych od początku istnienia II Rzeczypospolitej po czasy współczesne. Wskazanie na najistotniejsze, często przełomowe wydarzenia w procesie instytucjonalizacji służby policyjnej na obszarach wodnych w przekroju historycznym uważam za uzasadnione i wzbogacające całość opracowania. Autor dysertacji dokonał wnikliwej egzegezy materiałów źródłowych wyciągając interesujące wnioski, dobrze wpisujące się w proces badawczy ukierunkowany na rozwiązanie

pierwszego problemu szczegółowego, w brzmieniu: *Jak była historycznie zorganizowana służba formacji policyjnych na obszarach wodnych oraz jak funkcjonuje ona współcześnie?* Zarówno układ rozdziału, jak i treść poszczególnych podrozdziałów odpowiadają na tak sformułowane pytanie badawcze.

Rozdział III (34 strony) zawiera treści z pozoru wykraczające poza literalne rozumienie tematu dysertacji, jednakże wzbogacające proces badawczy i pozwalające na wykorzystanie doświadczeń zagranicznych służb zajmujących się bezpieczeństwem obszarów wodnych. Odpowiadając na drugie szczegółowe pytanie badawcze, w brzmieniu: *Jak zorganizowana jest służba Policji wodnej w wybranych państwach?*, Autor dysertacji przedstawia organizację służby policji wodnej w Niemczech, Francji, Stanach Zjednoczonych a nawet w Australii. Ogrom pozyskanej wiedzy pozwolił Doktorantowi na wykorzystanie doświadczeń innych państw w doskonaleniu rozwiązań polskich.

Rozdział IV (35 stron), to przede wszystkim wyniki badań ukierunkowanych na obszar funkcjonowania polskiej Policji na obszarach wodnych ze szczególnym uwzględnieniem kwestii współpracy Policji z innymi służbami i instytucjami odpowiedzialnymi za ratownictwo, w tym ratownictwo wodne. Tym samym, Doktorant skutecznie zmierza do rozwiązania kolejnego szczegółowego problemu badawczego, zawartego w pytaniu: *Jakie działania i kształcenie policjantów pełniących służbę na obszarach wodnych podejmowane są przez Policję?* Osiem rozbudowanych wniosków, kończących rozdział potwierdza słuszność przyjętego kierunku badań, bowiem wnioski te w znacznej części wprost odnoszą się do osiągnięcia celu założonego w dysertacji.

Rozdział V (55 stron) najobszerniejszy, to skonsumowanie wniosków z dotychczasowych badań, których wyniki przedstawiono w poprzednich rozdziałach i skonfrontowanie tej wiedzy z wynikami badań empirycznych. Należy tutaj podkreślić duży rozmach podjętych badań prowadzonych

metodą sondażu diagnostycznego. Spośród 150 funkcjonariuszy, pełniących służbę w jednostkach odpowiedzialnych na bezpieczeństwo na obszarach wodnych, badaniami objęto aż 108 osób. Respondentami byli funkcjonariusze Policji wodnej pełniący na stałe służbę w komisariatach wodnych Policji w Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu i Gdańsku oraz w Referacie Prewencji na Wodach i Terenach Przywodnych Wydziału Prewencji Komendy Miejskiej Policji w Szczecinie. Pytania, jakie Doktorant przygotował w ankiecie odpowiadają potrzebom procesu badawczego, chociaż można odnieść wrażenie, że nie wszystkie z nich znajdują pełne uzasadnienie. Stąd też moje pytanie do Doktoranta: w jakim celu zadano respondentom pytanie o miejsce zamieszkania?, dzieląc ich na cztery grupy (wieś, miasto do 20 tys., 20-100 tys. i powyżej 100 tyś mieszkańców). Warto przy tym wziąć pod uwagę fakt, że miejsce zamieszkania może być inne niż miejsce pełnienia służby. Nie mam natomiast zastrzeżeń, co do pytań specjalistycznych, które pozwoliły pozyskać wiedzę, niezbędną do opracowania stosownych koncepcji szkolenia policjantów do służby na obszarach wodnych. Tym samym wnioski z przeprowadzonych badań dały odpowiedź na ostatnie szczegółowe pytanie badawcze w brzmieniu: *Jakich zmian należy dokonać w systemie przygotowania zawodowego policjantów do służby na wodach w Polsce?* Dodatkowo badania ankietowe zostały wzbogacone o dwa wywiady eksperckie. Dociekliwość naukowa Doktoranta sprawiła, że dotarł on do policjantów najbardziej doświadczonych w służbie na polskich obszarach, tj. do Komendanta Komisariatu Rzecznego w Warszawie oraz do Kierownika Zakładu Szkoleń Specjalistycznych Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Ogrom zebranego materiału empirycznego i jego wnikliwe opracowanie zaowocowały propozycją *modelu szkolenia podstawowego policjantów do służby na obszarach wodnych w Polsce* (s. 173) oraz *modelu doskonalenia zawodowego policjantów pełniących służbę na obszarach wodnych w Polsce* (s. 182). Ten rozdział,

podobnie jak poprzednie rozdziały merytoryczne oceniam, jako wartościowy i wnoszący nowe, istotne treści do nauk o bezpieczeństwie.

Całość procesu badawczego i zaproponowanych rozwiązań w sposób syntetyczny podsumowano w zakończeniu (4 strony). Autor odniósł się do kwestii rozwiązania głównego problemu badawczego i problemów szczegółowych. Wskazał na najistotniejsze wyniki procesu badawczego i efekty weryfikacji założonych hipotez, podkreślając przy tym złożoność problemu służby policjantów na obszarach wodnych. W mojej ocenie Doktorant w stopniu w pełni zadowalającym dowiódł, że założony cel rozprawy zostały osiągnięty. Ostatnie pytanie, na które oczekuję odpowiedzi podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej brzmi: jakie powinny być ewentualne dalsze kierunki eksploracji naukowej obszaru badawczego zakreślonego tematyką rozprawy?

Rozprawa doktorska Pana mgr. inż. Grzegorza Ciska stanowi zamkniętą i spójną tematycznie całość. Jest opracowana poprawnie pod względem językowym. Słownictwo, użyte w opisie wyników procesu badawczego oceniam, jako charakterystyczne dla dyscypliny naukowej „nauki o bezpieczeństwie”. Warto też zwrócić uwagę na dbałość Autora o proporcjonalne rozmieszczenie treści rozprawy – rozdziały merytoryczne liczą od 34 do 55 stron. Tytuły rozdziałów i podrozdziałów odpowiadają treściom w nich zawartym. Dysertacja stanowi zamkniętą i spójną tematycznie całość. Na uwagę zasługuje fakt, iż każde ważniejsze zagadnienie rozpatrywane w rozprawie wieńczy trafne podsumowania i uogólnienia a każdy rozdział merytoryczny jest zakończony wnioskami, co należy ocenić jako wyraz dojrzałości naukowej Doktoranta. Sformułowania zawarte w treści rozprawy, a w szczególności twierdzenia naukowe spełniają zasadniczy wymóg ogólności oraz warunki dodatkowe, tj. informacyjną zawartość, wysoką ścisłość i prostotę logiczną.

Reasumując, dysertację pod względem merytorycznym oceniam wysoko i stwierdzam, że stanowi ona znaczny wkład w rozwój nauk o bezpieczeństwie.

4. Wnioski końcowe

Rozprawa doktorska autorstwa Grzegorza Ciska na temat: *Przygotowanie zawodowe policjantów do służby na obszarach wodnych w Polsce* stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i potwierdza wysoki poziom wiedzy teoretycznej Kandydata w dyscyplinie „nauki o bezpieczeństwie” oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Dysertacja spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668) i kwalifikuje Pana Grzegorza Ciska do kontynuowania procedury zmierzającej do nadania mu stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie „nauki o bezpieczeństwie”.

Dlatego wnoszę o dalsze procedowanie przewodu doktorskiego w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie.

.....
/prof. dr hab. Tadeusz SZCZUREK/